

ICOMi üldkogu teemadest

Juulis oli võimalus osaleda maailma muuseumide suurimal üritusel - iga kolme aasta tagant toimival ICOMi üldkogul. ICOMi tähistas üldkoguga oma 70. tegutsemisaastat ning sel korral kogunes Milanosse ligi 4000 muuseumispetsialisti 130 maailma riigist. Eestist oli rõõmustavalt kohal üle paarikümne inimese muuseumidest ja Kultuuriministeriumist, et võtta üle pika aja Euroopas toimuvast ICOMi üldkogust viimast. ICOMi üldkogu on lisaks kohtumistele ka foorum, kus võetakse vastu olulisemad muuseumivaldkonda puudutavad otsused ja tegevusstandardid, reageeritakse maailmapoliitika epitsentris aset leidvatele arengutele – eelkõige hetkel Lähis-Idas, Aafrikas toimuva kultuuripärandi säilimisele ja päästmisele. Samuti jälgitakse aktiivselt Euroopas esiletõusvaid kaasamis- ja kultuuriturismi teemasid ning innovaatilisi lähenemisi, jõulist Aasia muuseumide tõusu – kus avatakse võimsaid uusi muuseumikeskusi ning investeeritakse teadlikult kogude nähtavaks muutmisele.

ICOMi üldkongressi raames toimub üldkonverents, sh. ümarlaud, paneeltekanded, viimased tulid sel korral Milanole sobilikult paljuski kunstide valdkonnast. Minu jaoks jäid kõlama Itaalia arhitekti Christo pöördumine muuseumis kohtuvatele kunstnikele-arhitektidele-muuseumidele olla sõltumatu, empaatiline üksteise ning käsitletavate teemade suhtes, mis annaks koosmõjus uutele tähendustele hoogu. Türgi kirjanik Orhan Pamuk tegi üleskutse muuseumidele olla paindlik, inimeste ja emotsioonide keskne (kokkuvõtte leiab ka [siit](#)); Austraalia kultuurivaldkonna majandusteadlane David Throsby rõhutas muuseumide rolli ekspertidena, kelle sõnal on avalikkuses kaalu ning mis suudab muuta avalikkuse suhtumist, millesse ei tohiks kerglaselt suhtuda.

Lisaks oli palju ettekanded seotud küsimustega muuseumide rollide muutustest ning üha kasvavast tähtsusest hariduses, turismis, kogukonnakeskustena, noorema põlvkonna kultuuri juurde toomises. Muutunud muuseumi ja üle maailma toimuvaid muuseumide reforme hinnati positiivseks, mis on kasvatanud külastajainumbreid ja muuseumide tähtsust. Samuti leiti, et tasuvuse nimel ei saa kultuuripärandit tuua ohvriks ning ICOMi standardid ja Muuseumieetika peavad toetama kõrgete nõudmistega teadmiseloomises museaalide interpreteerimisel ja museaalide hoidmisel, et säiliks muuseumide kogud kui ülemaailmne ja ühine pärand. ICOMi diskussiooniruumis kasutati minu jaoks uudsendena inglise keelse termini *collections* asemel tihti ka terminit *belongings*, viidates justkui kellegile reaalsele inimesele kuulunud museaalidele, mis on muuseumidele vaid säilitamiseks ja hoiule antud.

ICME ja migratsioon

Lisaks toimuvad kolmepäevased konverentsid kõigil 30 ICOMi rahvusvahelisel alakomiteel, mis annab uudistajale võimaluse tutvuda erinevates valdkondades arutluse all olevate teemadega ning diskussustega. Olen ise olnud etnograafia- ja kultuurimuuseumi ühendava ICME liige, mis on paelunud just oma akadeemilise ja praktilise muuseumivaldkonna ühendamise konverentsidel ning mille konverentsist peamiselt osa võtsin, korras hüppasin huvitavaid teemasid kuulama ka suurnäituste turgu kaardistava ICEE ning kogude alakomitee COMCOLi konverentsile

ICME konverentsi selleaastane teema oli intrigeerivalt Curating & Engaging Peoples, Places & Entanglements in an Age of Migration ning migratsioon ja muuseumide paindlikkus sellega tegeleda on kahtlemata aktuaalne teema. Etnograafiamuuseumide kontekstis on migratsiooni teema olnud alati olemas, diskussioonis on esiplaanil küll olnud pigem mõisted kui kultuurimuutus, kolonialism või uus-kolonialism.

Ilmselgelt olid viimase aasta sündmused Euroopale raputavad, mistõttu paljud ettekanded ka rääkisid Euroopa kontekstist ning sellest kuidas ja mida muuseumid saavad ja peaksid tegema, mis pani mind

küsima– kas tõesti saab muuseum üldse olla kõrvaltvaataja, kas paindlikkus, ühiskonna tunnetus ning eksperdi roll teadmise loomises ei ole prevaleeriv?

Konverentsi teine päev näitas juba julgelt erinevate muuseumide tegevust kultuuriliste kokkupõrgete kontekstis, vaadeldi millised on immigrantide identiteedimuutused ja kuidas saaks muuseum avada teemasid alates rassismist, stereotüüpidest kuni sotsiaalse kaasatuse loomiseni. Kuulajaid kõige enam lõbustanud vastuoluliseks näiteks oli kindlasti Takibata Mariko ettekanne, kus ta vaatles maailma suurematest muuseumidest teise ehk jaapanlaste kujutamist. Näitena on American Museum of Natural History püsiekspositsioonis „Jaapani kultuur“ asetatud dinosauruste kõrvalsaali.

Eelviimase ettekandena ja kujundlikult aplodeerima pani Ralf Čeplak Sloveenia Etnograafiamuuseumist kui tutvustas muuseumi tegevust 2015. aastal peale seda kui Sloveeniasse oli saabunud 500 000 põgenikku. Esiteks pakkisid muuseumitöötajad ennast autodesse ja sõitsid tööle põgenikelaagrisse. Teiseks tegeleti dokumenteerimisega - koguti esemeid, intervjueriti põgenikelaagris viibijaid jpm. Kolmandaks võttis muuseum, vastukaaluks avalikus meediapildis negatiivsele foonile põgenike suhtes, endale ülesandeks tutvustada inimesi kes olid põgenikelaagris, kuidas nad on sinna sattunud ning mida maailmast arvavad. Meediumidena ei kasutatud midagi erakordset – ikka näitus, filmimine, sotsiaalmeedia, koduleht (ühtteist infot leiab ehk siit [lingilt](#)).

Üldkogul toimunud migratsiooniteemalisel ümarlaul kutsus Liverpooli muuseumi direktor David Fleming muuseumi ka arvestama, et kui soovitakse tõsiselt tegeleda migratsiooniteemadega, siis see eeldab mitte ühe-kahe töötaja pühendumist või ühele näitusele keskendumist, vaid kogu organisatsioonimuutust, põhimõtete ning tegevuste eesmärgistamist, mille heaks näiteks Sloveenia Etnograafiamuuseumi tegevus ka oli.

Enamus muuseumi ei ole sellise kiire kohanemisega küll olnud. Anette Rein tutvustas Saksamaal plaanitavaid tegevusi, millest üks on etnograafiamuuseumide töötajate koolitamine kuidas tulla toime traumasid läbi elanud inimestega. Saksamaal otsustati aasta peale kõrghetke lubada muuseumidesse põgenikele tasuta sissepääs, mis ei olnud küll olnud väga populaarse kasutusega.

Ning lõpetuseks ka ühest vastupidisest näitest, mis kasu võib muuseumil olla kogukondadest. Viimane konverentsipäev toimus Milanos asuvas uuendatud kultuuride muuseumis [MUDEC](#) (külustussoovitus Milanos olijatele!) ning kus on hoiul suured võõrrahvaste kogud. MUDEC korraldas 2012. aastal Milanos elavale üle 150 erinevale rahvusgrupi ja nende seltsi ümarlaua ning on sellest ajast peale pakkunud seltsidele võimalust kooskäimiseks ja kogude kasutamiseks. Hetkel on seltsid aga toonud muuseumile tagasi hoopiski tema identiteedi – 2015. aastal sattus muuseum olukorda, kus uude muuseumihoonesse kolides ähvardas muuseumi hoonest väljatõstmine, kuna ei suudeta end majandada ning just erinevate rahvusgruppide seltside toetus ja meeleavaldused aitasid muuseumil poolt hoonest endale hoida.

Teemast huvitatutele ka kaks linki, kust lisa lugemist leiab - migratsiooni teemalist muuseumide tegevust koondab lehekülg: <https://museumsandmigration.wordpress.com/> ning muuseumide ühiskondlik projekt MELA (European Museums in an Age of Migration) <http://www.mela-project.polimi.it/>.

Kokkuvõtteks peaks vaid lisama, et kui varasemate aastate ICME konverentsil domineeris kogudest rääkides esteetika, eksootilisus, kunsti kaudu lähenemine, siis see aasta jäid kõlama eelkõige dialoogilisuse tähtsus läbi kogude ja teadmise ning alternatiivse diskussiooniruumi pakkumine meediaruumile.

Järgmisel aastal koguneb ICME Washingtonis, kus avanemas uuenenud [National Museum of the American Indian](#) ning 2018 oktoobris ERMis, kus avatud uued [Eesti](#) ja [soome-ugri](#) püsinäitused kindlasti intrigeerivad kolleege.